

Denna rapport är en sammanställning grundad på Utrikesdepartementets bedömningar. Rapporten gör inte anspråk på att ge en fullständig bild av läget för de mänskliga rättigheterna, demokrati och rättsstatens principer i landet. Information bör också sökas från andra källor.

NICARAGUA – Mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer: situationen per den 31 december 2020

I. SAMMANFATTNING

Nicaragua är enligt författningen en demokrati men den demokratiska utvecklingen har under senare år gått betydligt bakåt och omfattande brister finns vad gäller respekten för de mänskliga rättigheterna. Rättsstaten har försvagats och statsförvaltningen kännetecknas i hög grad av maktcentralisering och ett auktoritärt styre. Gränserna mellan staten, regeringspartiet och presidentfamiljen har under senare år blivit allt mer otydliga. Regeringspartiet *El Frente Sandinista de Liberación Nacional* (FSLN) utövar total kontroll över verkställande, lagstiftande och rättsliga instanser samt landets valfunktioner.

En allvarlig politisk och social kris har utvecklats sedan protester utbröt i april 2018 mot planerade reformer av landets sociala trygghetssystem samt mot president Daniel Ortegas tilltagande autokratiska tendenser.

Straffriheten har ökat de senaste åren, särskilt för brott relaterade till korruption och kränkningar av de mänskliga rättigheterna.

Yttrande- och pressfriheten begränsas av såväl ekonomiska som politiska påtryckningar och åtgärder. Flera stora medieaktörer har direkta kopplingar till regeringspartiet FSLN och presidentfamiljen. Oberoende journalisters utrymme att verka har kringkurits, bland annat genom polisrazzior mot mediaredaktioner.

Människorättsförsvarare, civilsamhällesorganisationer och media som kritiserar regeringens hantering av situationen för de mänskliga rättigheterna har i ökande utsträckning utsatts för övergrepp och förföljelse. Situationen försämrades ytterligare 2020 när en lag infördes om att personer och organisationer som uppstår finansiellt stöd från utlandet måste registrera sig som "utländska agenter".

Författningen föreskriver rätten till att bilda fackföreningar och att strejka. Samtidigt kränks arbetstagares fackliga rättigheter på flera områden, det förekommer exempelvis att arbetstagare som inte sympatiserar med regeringens politik avskedas.

Samhället präglas av patriarkala strukturer. Våld mot flickor och kvinnor är utbrett och straffriheten för dessa brott är omfattande. Det totala abortförbudet har lett till osäkra aborter och bidrar till Latinamerikas högsta andel tonårsgraviditeter. Förbudet innebär också att kvinnor som genomför abort eller sjukvårdspersonal som utför aborter riskerar att dömas till fängelse.

Skyddet av barnets rättigheter brister på flera områden. Ett mycket högt antal flickor och pojkar lever i äktenskapsliknande relationer, och prostitution är lagligt för barn över 14 år.

Utmaningar finns vad gäller förekomst av polisbrutalitet, situationen i landets fängelser, samt diskriminering och särbehandling av hbtqi-personer och urfolk.

Regeringens hantering av coronapandemin har anklagats för bristande respekt för de mänskliga rättigheterna, bland annat kritiseras regeringen för att ha tonat ned pandemins allvar genom att anklaga medierna för falsk rapportering och bristande åtgärder för att motverka smittspridningen. Våld mot kvinnor och flickor har, enligt OHCHR ökat som en konsekvens av nedstängningen i samband med pandemin.

II. RÄTTSSSTATENS PRINCIPER

Enligt författningen är rättsväsendet fristående från den verkställande makten. I praktiken är dock stora delar av rättssystemet starkt kontrollerade av regeringspartiet FSLN och presidenten.

Nationalförsamlingen utser de sexton domarna i Högsta domstolen för mandatperioder på fem år. Dessa utnämner i sin tur domare till lägre instanser.

Under den nuvarande regeringen, under ledning av president Daniel Ortega, har rättsväsendets oberoende och transparensen kring offentligt beslutsfattande successivt minskat.

De höga korruptionsnivåerna utgör ett hot mot rättssäkerheten. Korruption och bristande transparens i samband med hantering av offentliga medel är utbrett och en konsekvens av landets svaga institutioner och den starkt centraliserade presidentmakten. I *Transparency Internationals* index för upplevd korruption år 2020 placeras Nicaragua på plats 159 av 180 länder. I *World Justice Projects* rättsstatsindex för år 2020 placerades Nicaragua på plats 118 av 128 länder.

Enligt lag ska statliga institutioner tillgängliggöra offentlig information vid allmänhetens begäran, men tillämpningen av lagen brister.

Rättssäkerhet

Rättsväsendet är formellt oberoende av den verkställande makten men i praktiken är centrala delar av rättssystemet starkt kontrollerade av regeringspartiet och presidenten. Regeringspartiet FSLN har sedan valet 2011 egen majoritet i nationalförsamlingen och därmed kontroll över utnämningar av såväl domare i Högsta domstolen som valmyndigheten Högsta valrådet (CSE).

Åtalade som inte själva kan bekosta sitt försvar har enligt lag rätt till offentlig försvarare. Bristen på offentliga försvarare utgör en flaskhals och omfattande undantag har lett till att rätten till offentlig försvarare har inskränkts. Enligt civilsamhällsorganisationer är transparensen i rättsliga processer ofta undermålig.

Individer och organisationer har rätt att begära skadestånd vid kränkningar av de mänskliga rättigheterna, men människorättsorganisationer har uttryckt oro över den bristande tillgången till rättslig prövning.

Straffrihet och ansvarsutkrävande

Enligt den enskilda organisationen Nicaraguanska centret för mänskliga rättigheter (CENIDH) har straffriheten ökat under de senaste åren, särskilt för brott relaterade till korruption, kränkningar av de mänskliga rättigheterna samt mot hbtqi-personer och kvinnor.

Parlamentet godkände 2019 en amnestilag för personer som deltog i de omfattande oroligheterna i april 2018. Regeringen lovade att frige alla som gripits mot kravet att de inte skulle delta i framtida protester. Amnestilagen har kritiserats av kontoret för FN:s högkommissarie för mänskliga rättigheter (OHCHR) med flera för att bland annat främja straffrihet för allvarliga kränkningar av de mänskliga rättigheterna.

OHCHR har uppmanat regeringen att garantera det civila samhällets möjlighet att verka fritt eftersom att deras utrymme att göra har inskränkts allt mer. OHCHR har även uppmanat regeringen att utreda och lagföra brott i samband med protester och frikänna människor som arresterats under godtyckliga former.

III. DEMOKRATI

De politiska rättigheterna och de politiska institutionerna

Nicaragua är enligt författningen en demokrati där presidenten är stats- och regeringschef, överbefälhavare samt högsta polischef. Presidentval hålls vart femte år och presidenten kan ställa upp för omval. Daniel Ortega vann presidentvalet i november 2016 och innehar för närvarande sin tredje mandatperiod.

Fram till 2014 kunde en president bli vald till enbart en mandatperiod, men 2009 beslutade den av regeringen *de facto* kontrollerade Högsta domstolen att president Ortega, trots det konstitutionella förbudet, kunde ställa upp för omval. Konstitutionen ändrades år 2014 och möjliggör numera obegränsat antal omval.

Nationalförsamlingen har en kammare med 92 ledamöter. Val till nationalförsamlingen hålls vart femte år, samtidigt som presidentvalet.

Personer över 16 år har rätt att rösta. För att kunna rösta krävs giltig identitetshandling och medborgarskap. Nicaraguaner har i praktiken inte möjlighet att rösta från utlandet, trots att denna rättighet föreskrivs i författningen.

I president- och parlamentsvalet 2016 inbjöds varken nationella eller internationella valobservatörer. Valobservatörer tilläts senast vid presidentvalet 2011 och det rapporterades då om brister kopplade till valmyndighetens neutralitet och transparens.

Flera av presidentens familjemedlemmar innehar nyckelposter inom politik, ekonomi och media. President Ortegas hustru Rosario Murillo är vicepresident samt regeringens talesperson.

Fyrtio procent av ledamöterna i nationalförsamlingen är kvinnor. Enligt lagen om könskvotering för politiska partiers nomineringar till nationalförsamlingen ska kandidaterna på partiernas listor utgöras av lika många kvinnor som män. Påföljder för partier som inte uppfyller lagens krav saknas dock.

Det civila samhällets utrymme

Det finns ett aktivt civilt samhälle med ett stort antal organisationer, varav ungefär hälften arbetar med att skydda och främja de mänskliga rättigheterna. Regeringen har på senare år inskränkt det civila samhällets utrymme genom att bland annat införa lagar som försvårar civilsamhällesorganisationers arbete.

Endast en minoritet av landets civilsamhällesorganisationer kan betraktas som partipolitiskt obundna. Ett rättsligt ramverk garanterar medborgares deltagande och inflytande i politiken, särskilt på lokal nivå. I praktiken tillgodoses inte denna rättighet och regeringen godkänner endast samråd med civilsamhällesorganisationer som står det styrande partiet nära. Högt uppsatta statstjänstemän har vid upprepade tillfällen kritiserat organisationer som uttryckt kritik mot regeringen eller regeringspartiet

och ifrågasatt organisationernas inflytande i politiska beslutsprocesser samt deras rätt att ta emot utländska biståndsmedel.

Civilsamhällesorganisationer som arbetar med att främja urfolks, afro-nicaraguaners och kvinnors åtnjutande av mänskliga rättigheter är särskilt utsatta för trakasserier från myndigheterna. Även organisationer som offentligt uttrycker kritik mot regeringen och regeringspartiet FSLN motarbetas i betydande omfattning. Flera civilsamhällesorganisationer har rapporterat att deras e-postkorrespondens övervakats. Sedan oroligheterna bröt ut i april 2018 har människorättsförsvare och ledare för civilsamhällesorganisationer upplevt tilltagande hot och trakasserier.

Nationalförsamlingen godkände 2018 ett dekret om att flera civilsamhällesorganisationers rättsliga ställning skulle upphävas, däribland det nicaraguanska centret för mänskliga rättigheter, CENIDH. Dekretet grundades på vaga bestämmelser utan garantier för ett korrekt rättsförfarande. Genom dekretet avregistrerades tolv civilsamhällesorganisationer av regeringen, varav en majoritet arbetade med demokrati, mänskliga rättigheter och pressfrihet.

I december 2020 antog nationalförsamlingen en lag för kontroll av utländska agenter. Varje person, organisation eller institution, däribland medier och icke-statliga organisationer som tar emot pengar från utlandet, måste registreras hos inrikesministeriet och därmed underkasta sig finansiell övervakning. Som registrerad utländsk agent förbjuds vederbörande att delta i all typ av politisk verksamhet. Straffsatsen vid överträdelse innebär böter, beslagtagande av medel och tillgångar eller fängelse. Vad som avser ”politisk verksamhet” har inte preciserats av regeringen.

Organisationerna är i hög grad beroende av utländskt bistånd. Efter ett beslut av regeringen kanaliseras allt internationellt bistånd sedan 2015 via regeringens utvecklingsprogram.

IV. MEDBORGERLIGA OCH POLITISKA RÄTTIGHETER

Respekt för rätten till liv, kroppslig integritet och förbud mot tortyr

Nicaragua är mindre utsatt för våldsbrott och organiserad brottslighet än länderna i Centralamerikas norra triangel (Guatemala, El Salvador och Honduras). Politiskt våld och våldsamma protester förekommer dock alltiämt. Enligt den senaste officiella brottsstatistiken uppgick antalet mord till 11 per 100 000 invånare.

Militären används i ökad utsträckning i brottsbekämpande syfte och det har förekommit rapporter om övervåld och tortyr både från militärer och poliser i samband med anhållanden och frihetsberövanden enligt *International Institute for Democracy and Electoral Assistance (IDEA)*.

Fängelseförhållanden präglas av betydande överbeläggning, bristande sanitära förhållanden, otillräcklig belysning och ventilation samt begränsade möjligheter till sjukvård. Flera människorättsorganisationer, däribland *Amnesty International*, har uttryckt oro över den höga graden av överbeläggning. Officiella siffror om antalet fångar saknas dock.

Våld utfört av vakter samt mellan interner är vanligt förekommande. Straffmyndighetsåldern är 15 år och det förekommer att vuxna och minderåriga interner blandas.

I samband med coronapandemins utbrott 2020 släpptes omkring 1 700 interner på grund av risken för smittspridning och placerades istället i husarrest under överinseende av Internationella Rödakorskommittén. Bland dem fanns inga av de politiska fångar som enligt människorättsgrupper gripits på grund av motstånd mot president Ortega och regeringen.

Tortyr är förbjudet enligt lag, men förekommer enligt uppgifter från OHCHR. Enligt en OHCHR-rapport från 2019 förekom tortyr i fängelserna *La Modelo* och *La Esperanza*, framförallt riktat mot fängslade demonstranter. OHCHR har även rapporterat att misshandel samt kroppsvistationer på omotiverade och förnedrande grunder förekommit frekvent på såväl manliga som kvinnliga interner. Enligt OHCHR och

människorättsorganisationer förekommer sexuellt och könsbaserat våld mot kvinnliga interner.

Prostitution är lagligt för personer över 14 år, men koppleri är förbjudet. Nicaragua är ett ursprungs-, transit- och slutdestinationsland för människohandel inklusive för exploatering av barn för sexuella ändmål. Människohandel är straffbelagt.

Dödsstraff

Dödstraff avskaffades år 1979.

Rätten till frihet och personlig säkerhet

Godtyckliga frihetsberövanden är förbjudet, men enligt människorättsorganisationer och OHCHR förekommer godtyckliga frihetsberövanden av den nationella polisen och av regeringstroga paramilitära grupper.

Ett anhållande ska föregås av ett beslut av åklagare och inom 48 timmar måste en domare fatta beslut om häktning. Det förekommer att de lagstadgade häktningstiderna inte efterlevs och häktade placeras ofta tillsammans med redan dömda personer. Organisationer som verkar för mänskliga rättigheter rapporterar om en ökning av kortvariga, politiskt motiverade godtyckliga frihetsberövanden.

I december 2019 fick 91 politiska fångar lämna slutna fängelser och placerades i husarrest. Enligt vicepresidenten syftades omplaceringarna till att bidra till försoning efter den politiska konflikten 2018.

I november 2020 godkändes ett konstitutionellt ändringsförslag om en ny lag om hatbrott. Lagen möjliggör, utan tydligt definition av hatbrott, utdömande av livstids fängelsestraff för politiskt oliktankande. Innan lagen träder i kraft ska den behandlas en andra gång i den lagstiftande instansen.

Det finns inga inrikes eller utrikes reserestriktioner för nicaraguanska medborgare. För att få ett pass utfärdat krävs giltig identitetshandling. Handläggningstiden för att erhålla identitetshandlingar kan dröja upp till ett år.

Yttrande-, press- och informationsfrihet, inklusive på internet

Yttrande- och pressfrihet föreskrivs i författningen men begränsas i praktiken genom politiska och ekonomiska påtryckningar och åtgärder. Även informationsfriheten inskränks genom bland annat begränsad tillgång till offentliga handlingar.

I oktober 2020 godkändes en speciallag om it-relaterad brottslighet som kan användas till att censurera digitala medier. Speciallagen har i lagtolkningen företräd framför lagar som enbart reglerar allmänna frågor.

Direkta kopplingar finns mellan flera medieaktörer och regeringspartiet FSLN och presidentfamiljen. Åtta av tio de största tv-kanalerna ägs eller styrs av FSLN eller av personer med nära band till regeringen. Media med förbindelse till president Ortega tilldelas i princip alla kontrakt för statliga annonskampanjer, vilket genererat stora inkomster.

Nyhetsrapporteringen har minskat i medier som ägs av presidenten eller av personer med nära band till honom till fördel för partipolitiskt vinklad information eller presidentens tal.

Journalisters utrymme att verka fritt har begränsats i allt högre grad och reportrar som rapporterar från demonstrationer bemöts ofta våldsamt av polis.

2019 kringsskar regeringen möjligheterna för de två regeringskritiska dagstidningarna *La Prensa* och *El Nuevo Diario* att importera bläck, papper och maskindelar. Detta ledde till en ökning av utskriftskostnader och begränsningar i utskriftskapaciteten. 2019 lades dagstidningen *Nuevo Diario* ner efter 40 års verksamhet. Tidningen uppgav att det förtryck som redaktionen utsattes för gjorde det omöjligt att fortsätta. Ytterligare medier har utsatts för intrång och razzior av polis där dokument beslagtogs utan några rättsliga grunder.

År 2020 rankade Reportrar utan gränser Nicaragua på plats 117 av 183 länder på sitt pressfrihetsindex.

Rätten till mötes- och föreningsfrihet

Mötes- och föreningsfrihet föreskrivs i landets författning, men garanteras inte alltid i praktiken.

Inrikesministeriet ges rätt till viss insyn i enskilda organisationers verksamhet samt ekonomi. Civilsamhällesorganisationer rapporterar att interna mötesanteckningar har begärts ut för granskning. Regeringspartiet styr många av landets fackföreningar och de juridiska rättigheterna för fackföreningar som inte är anhängare av FSLN garanteras inte till fullo.

Rätten till fredliga manifestationer och demonstrationer begränsas i allt högre utsträckning. Organisationer som står FSLN nära gynnas av polisen och har lättare att få demonstrationstillstånd utfärdade jämfört med regeringskritiska demonstranter.

Den 18 april 2018 utbröt omfattande protester mot de planerade reformerna av Nicaraguas sociala trygghetssystem och mot det tilltagande autokratiska styret. Protesterna besvarades med omfattande våld och förtryck av regeringstrogna paramilitära styrkor, antiupprorsstyrkor och reguljära säkerhetsstyrkor. Övervåldet resulterade i att över 400 personer dödades, mer än 3 000 personer skadades och ett stort antal personer försvann eller fängslades. Flera demonstranter anklagades för terrorism och grov skadegörelse. I september 2018 förbjöd regeringen politiska demonstrationer och sedan dess har demonstrationer mot regeringen regelbundet slagits ned av polis och säkerhetsstyrkor. OHCHR har uppmanat regeringen att upphäva förbudet med motiveringen att det strider mot rätten till mötes- och föreningsfrihet.

OHCHR anklagade regeringen för att ha begått allvarliga kränkningar av de mänskliga rättigheterna i samband med protesterna genom övervåld från polisen, inklusive utomrättsliga avrättningar, försvinnanden, godtyckliga gripanden och tortyr.

Religions- och övertygelsefrihet

Religionsfriheten föreskrivs i författningen, som även anger att staten inte ska bekänna sig till någon viss religion. President Ortega har dock deklarerat att han leder en kristen regering.

Cirka 59 procent av nicaraguanerna uppges vara katoliker men vid Atlantkusten dominerar den protestantiska Moravakyrkan. Den katolska kyrkan har en stark ställning i samhället och dess politiska inflytande har ökat sedan parlamentet 2006 röstade igenom ett totalförbud mot abort.

V. EKONOMISKA, SOCIALA OCH KULTURELLA RÄTTIGHETER

Fackliga rättigheter och relaterade frågor

Nicaragua har ratificerat samtliga av ILO:s åtta centrala konventioner. Författningen föreskriver rätten att bilda fackföreningar och rätten att strejka för alla yrkesgrupper, förutom för polis och militär, samt förbjuder diskriminering på grund av fackligt engagemang. Samtidigt kränks arbetstagares fackliga rättigheter på flera områden och det förekommer att arbetstagare blir uppsagda på grund av engagemang inom facklig verksamhet. Strejkrätten utarmas genom att strejker måste godkännas i förväg av en strejksdomstol och att beslut kan dröja upp till sex månader. Det förekommer att fackföreningar som inte är knutna till regeringspartiet nekas rätten att strejka. Arbetstagare som deltar i en olaglig strejk riskerar att förlora sina anställningar. Arbetsdepartementet har rätt att avbryta en strejk efter 30 dagar.

Fackföreningsrörelsen är politiskt splittrad och knappt sex procent av arbetskraften är fackligt organiserad.

FN:s kommitté för ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter har uttryckt oro över att diskriminering på politiska grunder sker på arbetsmarknaden. Det förekommer att arbetstagare som inte sympatiserar med regeringen avskedas och att personer som innehar medlemskap hos regeringspartiet ges förtur i exempelvis rekryteringsprocesser. Arbetstidsbestämmelser överträds frekvent.

Kvinnor deltar i lägre grad på arbetsmarknaden än män. De arbetar i högre utsträckning inom lågbetalda yrken med dåliga arbetsvillkor så som inom sammansättningsfabriker samt som hushållsanställda.

Enligt Världsbanken uppgick arbetslösheten år 2020 till 5,8 procent av hela arbetskraften. Arbetslösheten för kvinnor uppgick 2019 till 5,2 procent respektive 5,1 procent för män. Statistiken är dock inte helt

rättvisade eftersom två tredjedelar av arbetskraften arbetar inom den informella sektorn.

Den lagstadgade minimilönen varierar mellan motsvarande 1 600 SEK och 2 430 SEK i månaden. Den täcker inte en basvarukorg med livsmedel för en familj, vilken enligt officiella siffror motsvarar 3 511 SEK.

Barnarbete är utbrett och har ökat på senare år. Omkring 320 000 barn uppskattas arbeta, varav 70 procent inom jordbrukssektorn, enligt organisationer som arbetar för barnets rättigheter. Det är vanligt att barn arbetar utan att få betalt, främst inom det egna hushållet. År 2010 tog regeringen fram en handlingsplan för att avskaffa allt barnarbete till 2020 men tillräckliga resurser avsattes inte för att verkställa planen.

Lagen fastställer 14 år som lägsta ålder för anställning och arbetstiden för barn i åldrarna 14-18 år är reglerad till sex timmar per dag och högst 30 timmar per vecka. Barn mellan 14 och 16 år måste ha föräldrarnas godkännande för att arbeta eller ingå ett formellt anställningsavtal. Då arbetslagstiftningen endast omfattar formella jobb, berörs inte majoriteten av de arbetande barnen.

Rätten till bästa uppnåeliga fysiska och mentala hälsa

En av president Ortegas första åtgärder efter tillträdet i januari 2007 var att införa kostnadsfri hälso- och sjukvård samt satsningar på sjukvårdspersonal och mediciner.

Trots att tillgången till hälso- och sjukvård har ökat genom regeringens satsningar är resurserna ojämnt fördelade och tillgången till hälso- och sjukvård är sämre på landsbygden. I vissa avlägsna delar av Atlantkusten saknas vårdinrättningar. Endast drygt hälften av kvinnorna på landsbygden får hjälp av sjukvårdspersonal vid förlossningar.

De senaste 20 åren har undernäringen minskat tack vare statliga satsningar, men enligt *World Food Program* (WFP) lider omkring 17 procent av barn under fem år av kronisk undernäring. I regionerna Nueva Segovia, Madriz och Jinotega som alla ligger i den så kallade ”torra korridoren” beräknas andelen uppgå till mellan 28 och 29,5 procent.

Förväntad medellivslängd vid födseln är 78 år för kvinnor och 71 år för män.

Det totala abortförbudet bidrar till den höga mödradödligheten som enligt Världshälsoorganisationen (WHO) uppgår till 98 per 100 000 levande födda barn. Mödradödligheten är högre på landsbygden och bland urfolk som generellt har sämre tillgång till sexuell och reproduktiv hälsa och utbildning. Spädbarnsdödligheten uppgår till 16 per 1 000 levande födda.

Regeringen har under 2020 kritiserats av såväl oppositionen som internationella aktörer, däribland *Amnesty International* och *Human Rights Watch*, för sin hantering av coronapandemin, bland annat anses regeringen att ha tonat ned pandemins allvar genom att anklaga medierna för falsk rapportering.

Panamerikanska hälsoorganisationen (PAHO) har efterfrågat större transparens i myndigheternas rapportering kring pandemihanteringen och resoluta åtgärder för att motverka smittspridningen.

I maj 2020 undertecknades ett brev av fler än 700 sjukvårdsanställda som uppmanade regeringen att erkänna pandemins allvar samt vidta åtgärder för att förhindra smittspridning. De framförde att det svaga offentliga hälso- och sjukvårdssystemet stod inför en kollaps och riskerade nicaraguaners rätt till hälsa och liv. Ett tiotal läkare inom den offentliga sjukvården avskedades i samband med kritiken utan att beakta formella förfaranden för uppsägningar, enligt *Human Rights Watch*.

Rätten till utbildning

Avgiftsfri utbildning garanteras i författningen och är obligatorisk för barn upp till tolv års ålder. Vissa åtgärder från regeringens sida, exempelvis kostnadsfria måltider och skolmaterial, har ökat andelen barn som går ut grundskolan. Åtgärderna har ökat andelen läs- och skrivkunniga som nu uppgår till 78 procent av alla vuxna.

Nicaraguaner över 25 år har i genomsnitt gått sex år i skola. Satsningar som har gjorts på tvåspråkig utbildning har ökat urfolks tillgång till utbildning, men fortfarande finns brister i jämlikhet avseende tillgång till

och kvaliteten i utbildningen. Utöver urfolk har även barn med funktionsnedsättning och barn på landsbygden generellt sämre tillgång till jämlik utbildning.

Rätten till en tillfredsställande levnadsstandard och social trygghet

Nicaragua räknas som ett lägre medelinkomstland enligt Världsbanken, men är ett av de fattigaste länderna i Latinamerika enligt WFP. Fördelningen av landets resurser är ojämn och den ekonomiska ojämlikheten är hög. Under 2020 beräknas fattigdomen ha ökat till 15 procent, jämfört med 9,7 procent 2017, vilket innebär en ökning med fler än 350 000 människor som lever i fattigdom, enligt Världsbanken. Nästan 30 procent av alla familjer på landsbygden lever i fattigdom och över åtta procent i extrem fattigdom, vilket innebär att de lever på mindre än 1,25 USD om dagen.

I de delvis autonoma Atlantkustregionerna RAAN och RAAS, där en stor del av urfolken är koncentrerade, är det betydligt fler som lever i fattigdom än i befolkningen som helhet. Endast var femte invånare där har tillgång till rent vatten. Boende i regionerna uppvisar även generellt en sämre hälsa än övriga befolkningen.

Nicaragua placeras år 2020 på plats 128 av 189 på UNDP:s index över mänsklig utveckling. Vissa framsteg har gjorts sedan regeringen tillträdde när det gäller livsmedelssäkerhet, tillgång till kostnadsfri utbildning och hälso- och sjukvård.

Nicaragua drabbas återkommande av naturkatastrofer. I november 2020 drabbades landet kraftigt av orkanerna Eta och Iota som enligt nationella myndigheter berörde omkring 1,8 miljoner människor, varav tusentals miste sina hem. Effekterna av orkanerna har förvärrat den redan rådande matosäkerheten som en tredjedel av landets befolkning befinner sig i.

VI. RÄTTEN ATT INTE UTSÄTTAS FÖR DISKRIMINERING

Kvinnors åtnjutande av de mänskliga rättigheterna

Kvinnors politiska, ekonomiska och sociala inflytande i samhället är betydligt lägre än männens.

Kvinnors sexuella och reproduktiva hälsa och rättigheter är eftersatta i landets lagstiftning. Nicaragua har ett totalförbud mot abort. En kvinna som genomför abort riskerar dömas till fängelse i upp till fyra år och sjukvårdspersonal som genomför ingreppen upp till tio år. Många kvinnor är rädda för att söka vård i de fall komplikationer uppstår vid illegala aborter. Det totala abortförbudet bidrar till den höga mödradödligheten som enligt WHO uppgår till 100 per 100 000 levande födda barn.

Det totala abortförbudet har lett till Latinamerikas högsta andel tonårsgraviditeter med cirka 90 graviditeter per 1 000 flickor mellan 15 och 19 år. Tillgången till preventivmedel är begränsad. Kunskaper om sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter är låg, särskilt för flickor och unga kvinnor, och området begränsas av samhällliga tabun. Adekvat sexualundervisning ingår inte i den allmänna läroplanen.

Våld mot kvinnor och flickor inom och utanför familjen är straffbelagt i lag. År 2014 utfärdades ett dekret som begränsar lagen. Dekretet föreskriver att kvinnor som utsätts för våld i nära relationer är skyldiga att söka familjerådgivning innan de har rätt att polisanmäla sin partner. Som syfte för inskränkningen angavs att familjens väl ska sättas i främsta rummet.

Sedan 2012 finns en lag om våld mot kvinnor som inkluderar brottskategorier såsom mord på kvinnor (*femicidio*), samt egendomsbrott mot kvinnor. Lagen föreskriver också att särskilda domstolar specialiserade på våld mot kvinnor ska finnas. Brottsrubriceringen *femicidios* omfattar endast mord som begåtts av en partner eller före detta partner.

Under 2020 har våld mot kvinnor och flickor ökat. Enligt OHCHR är ökningen en konsekvens av nedstängningen i samband med coronapandemin samt den svåra humanitära situationen som uppstått i kölvattnet av orkanerna Eta och Iota. Enligt OHCHR registrerades 71 mord, varav 11 mot mindreåriga flickor, med brottsrubriceringen *femicidios* 2020 jämfört med 63 stycken 2019. 115 mordförsök med brottsrubriceringen *femicidios* registrerades 2020, jämfört med 72 stycken under 2019.

De två statliga institutionerna med ansvarar för skydd av kvinnors rättigheter – den särskilda åklagaren vid Ombudsmannen för mänskliga rättigheter samt kvinnoinstitutet *Instituto Nicaragüense de la Mujer* – har ett begränsat genomslag.

Barnets rättigheter

Av Nicaraguas befolkning är 40 procent under 18 år. En barn- och ungdomsrättslagstiftning finns med inriktning på barns och ungdomars hälsa och sociala situation. Det finns särskilda familjedomstolar och en familjeenhet vid åklagarämbetet.

Äktenskap är förbjudet för barn under 16 år, och för barn mellan 16 och 18 år krävs föräldrars tillstånd, men antalet barn som ingår äktenskap eller lever i en äktenskapsliknande relation är mycket hög. Andelen kvinnor i åldrarna 20 till 24 som var gifta eller befann sig äktenskapsliknande relationer före 18 års ålder översteg 30 procent år 2019. Samtidigt som nivåerna på barnäktenskap är bland de högsta i Amerikaregionen är trenden de senaste 25 åren tydligt nedåtgående.

Nicaragua har den högsta andelen tonårsgraviteter i Latinamerika; vart fjärde barn föds av en flicka mellan 15 och 19 år. Flickor mellan 10 och 14 år står för tre procent av alla graviteter. I Atlantkustregionerna föds vart tredje barn av en flicka mellan 15 och 19 år. Barngraviteterna kan till stor del förklaras med bristen på tillgång till sex- och samlevnadsundervisning och preventivmedel samt höga nivåer av sexuellt våld mot tonårsflickor, enligt Unicef.

Många av landets barn, framförallt på landsbygden, saknar födelsebevis och är därför inte inskrivna i folkbokföringen. Detta begränsar deras möjligheter att omfattas av offentlig hälso- och sjukvård och utbildning. Det försvårar också möjligheten att få identitetshandlingar, rösta och äga mark. Vissa ansträngningar har genomförts av regeringen för att öka registreringen av nyfödda.

Alkohol- och drogmisbruk bland unga är ett växande problem i landet liksom ökande förekomst av kriminella ungdomsgäng, så kallade *maras*, i städerna. Civilsamhällesorganisationer uppskattar att det finns omkring 15 000 gatubarn i landet.

Sexuell exploatering av barn under 14 år är straffbart, samtidigt som lagen tillåter prostitution för barn över 14 år. Människohandel, som främst sker i sexuella syften eller till viss del tvångsarbete, drabbar minderåriga, främst unga flickor i åldern 13 till 17 år. Människohandel med minderåriga för sexuellt ändamål är straffbart men få förövare ställs inför rätta.

Vid cirka 80 procent av alla anmälda sexuella övergrepp är offret under 16 år.

Rättigheter för personer som tillhör nationella, etniska, språkliga och religiösa minoriteter samt urfolk

Författningen förbjuder diskriminering på grund av etnisk tillhörighet. Diskriminering av urfolk samt afro-nicaraguaner förekommer dock alltjämt.

Cirka fem procent av befolkningen tillhör något urfolk. Urfolken är till stor del koncentrerade till Atlantkustregionerna och särskilt till de autonoma områdena. Enligt författningen har urfolk rätt till sina egna språk, sin kultur och sina naturresurser samt visst självstyre, vilket emellertid inte alltid efterlevs i praktiken. Den parlamentariska representationen för Atlantkustregionerna understiger kraftigt det antal mandat som tilldelats andra regioner med liknande befolkningsmängd.

Landets sociala och ekonomiska ojämlikheter är särskilt framträdande i de fattigaste regionerna vid Atlantkusten som domineras av afro-nicaraguaner och urfolk. Statliga investeringar har hittills varit mycket begränsade i Atlantkustregionerna, vilket har lett till bristfällig hälsovård, låg utbildningsstandard, knapp tillgång till rent vatten och bristande eller obefintlig infrastruktur.

Enligt den interamerikanska kommissionen för mänskliga rättigheter (IACHR) utsätts urfolk och deras samhällen återkommande för attacker, framför allt vid den karibiska kusten. Enligt kommissionen ökade attackerna i samband med den politiska kris som utbröt i april 2018. I mars 2020 uppmanade IACHR regeringen att vidta åtgärder för att förhindra dessa typer av attacker, utreda och straffa skyldiga samt ge lämplig ersättning till offren.

Våldsamma markkonflikter har förekommit vid etableringen av jord- och skogsbruk, särskilt i landets norra delar. Den polisiära närvaron för att hantera marktvisterna och konflikterna kring dessa anses enligt urfolk och människorättsorganisationer vara otillräcklig. En ökad konkurrens om naturresurser har ökat hoten från regering och företag mot människor som försvarar rätten till miljö och mark.

Hbtqi-personers åtnjutande av mänskliga rättigheter

Författningen föreskriver allas likhet inför lagen, men däremot omfattas inte sexuell läggning eller könsidentitet som diskrimineringsgrund. I samhället råder en konservativ syn på hbtqi-personer och diskriminering gentemot dem är utbredd. Det finns ingen lag som omfattar hatbrott mot hbtqi-personer men 2007 infördes en artikel i strafflagen som innebar längre straff för brott motiverade av hat. Tillämpningen är dock mycket bristfällig.

IACHR rapporterar om hbtqi-personers bristande tillgång till rättslig prövning och diskriminering av polisen. De beskriver att homosexuella kvinnor exempelvis gripits godtyckligt och utfrågats om sin sexuella läggning. Hbtqi-personer särbehandlas även inom utbildning, hälsa och familjepolitik. Smutskastningskampanjer online förekommer av såväl regeringen som regeringsanhängare. Fysiska attacker mot hbtqi-personer är vanligt förekommande och straffriheten för dessa brott är hög, enligt CIDH.

Hot, trakasserier och diskriminering samt polisens låga prioritet att utreda brott riktade mot hbtqi-personer är en av de bakomliggande orsakerna till att många hbtqi-personer väljer att emigrera, framförallt till USA och Costa Rica.

Flyktingars och migranternas rättigheter

Det finns en nationell lag till skydd för flyktingar som bland annat fastställer rätten till icke-diskriminering och till juridisk representation samt erkänner FN:s flyktingorgans (UNHCR) roll samt en nationell kommission som beslutar i flyktingärenden.

Trots det omfattande rättsliga ramverket har skyddsnetet för asylsökande samt flyktingar försvagats sedan 2015, enligt UNHCR. År 2015 erkände regeringen 61 personer som flyktingar, vilket är den senast tillgängliga officiella statistiken. Den nationella kommissionen har inte heller sammanträtt sedan 2015.

I mitten av 2018 bedömde FN:s högkommissionär för flyktingar att 326 flyktingar eller personer i flyktingliknande situationer befann sig i Nicaragua.

Utvandringen ökade kraftigt efter demonstrationerna 2018 och enligt UNHCR har över 100 000 personer lämnat landet sedan april 2018. Majoriteten begav sig till Costa Rica och vid 2020 hade Costa Rica tagit emot sammanlagt 77 000 nicaraguanska flyktingar och asylsökande. Tusentals har även migrerat till Europa, Mexiko, Panama och USA. Även bristen på arbete och socioekonomiska svårigheter är bidragande faktorer till att nicaraguaner utvandrar.

Rättigheter för personer med funktionsnedsättning

Diskriminering av personer med funktionsnedsättning är förbjudet enligt lag. Diskriminering och kränkande särbehandling är vanligt förekommande och begränsar människors tillgång till utbildning, hälso- och sjukvård, transport samt arbetsliv. Deltagande i demokratiska processer försvåras när till exempel vallokaler inte tillgängliggjorts för personer med funktionsnedsättning.

Oberoende media har rapporterat att personer med funktionsnedsättning utgör mindre än en procent av de offentligt anställda, trots att funktionsnedsatta personers representation på offentliga arbetsplatser enligt lag ska utgöra minst två procent.

Inom Ombudsmannaämbetet för mänskliga rättigheter finns en särskild åklagare för att främja och bevaka funktionsnedsatta personers rättigheter.

VII. Exempel på svenskt och internationellt arbete rörande mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer i Nicaragua

Regeringens demokratisatsning, som går ut på att Sverige i alla sammanhang ska stå upp för demokratiska principer, arbeta för att stärka demokratin och uttrycka kritik när den brister omfattar också Nicaragua.

Sverige har ett honorärkonsulat i huvudstaden Managua och Sveriges ambassad i Guatemala är sidoackrediterad till Nicaragua. Under åren 1979 till 2011 gav Sverige ett omfattande bilateralt bistånd till Nicaragua, främst inom sektorerna hälsa, demokratisk samhällsstyrning, mänskliga rättigheter samt landsbygdsutveckling. Det svenska engagemanget i Nicaragua sker idag framför allt genom EU och FN. Ett antal svenska organisationer bedriver projekt finansierade av Sida, bland andra *Diakonia*, *My Right*, och *Union to Union*.

Det finns en stor närvaro av biståndsgivare i landet, såväl i form av länder och organisationer, även om deras närvaro minskat under senare år. Som en konsekvens av den nya lagstiftningen om ”kontroll av utländska agenter” har vissa organisationer avslutat sin verksamhet i landet.

Såväl OAS som UNDP, Unicef, UN Women, WHO, PAHO (*Pan American Health Organization*) och UNFPA stöder insatser för att främja mänskliga rättigheter i Nicaragua.

Under 2019 förbjöd regeringen OHCHR och IACHR att sända arbetsgrupper till Nicaragua för att övervaka situationen för de mänskliga rättigheterna i landet.

Nicaragua granskades senast i FN:s universella granskningsmekanism *Universal Periodic Review* (UPR) 2019. De svenska rekommendationerna till Nicaragua avsåg journalisters säkerhet, rättsväsendets oberoende, åtal mot demonstranter och människorättsförsvarare samt anslutning till Romstadgan för Internationella brottmålsdomstolen. De svenska rekommendationerna noterades, men accepterades inte av Nicaragua.

VIII. RATIFICERING AV CENTRALA KONVENTIONER OM MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER

Internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter, *International Covenant on Civil and Political Rights* (ICCPR), ratificerades år 1980. Det fakultativa protokollet om enskild klagorätt och det fakultativa protokollet om avskaffandet av dödsstraffet ratificerades år 1980 respektive år 2009.

Internationella konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter, *International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights* (ICESCR), ratificerades år 1980. Det fakultativa protokollet om enskild klagorätt har inte undertecknats.

Internationella konventionen om avskaffandet av alla former av rasdiskriminering, *International Convention on the Elimination of all forms of Racial Discrimination* (ICERD), ratificerades år 1978.

Konventionen om avskaffandet av alla former av diskriminering mot kvinnor, *Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women* (CEDAW), ratificerades år 1981. Det fakultativa protokollet om enskild klagorätt har inte undertecknats.

Konventionen mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning, *Convention Against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment* (CAT), ratificerades år 2005. Det fakultativa protokollet om förebyggande av tortyr ratificerades år 2009.

Konventionen om barnets rättigheter, *Convention on the Rights of the Child* (CRC), ratificerades år 1990. Det tillhörande protokollet om barns indragning i väpnade konflikter ratificerades år 2005. Det tillhörande protokollet om handel med barn, barnprostitution och barnpornografi ratificerades år 2004.

Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, *Convention on the Rights of Persons with Disabilities* (CRPD), ratificerades år 2007.

Internationella konventionen till skydd för alla människor mot påtvingade försvinnanden, *International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearances (ICED)*, har inte undertecknats.

1951 års konvention angående flyktingars rättsliga ställning, (*Convention Relating to the Status of Refugees, 1951 Refugee Convention*), och det tillhörande protokollet ratificerades år 1980.

Romstadgan för internationella brottmålsdomstolen, *Rome Statute of the International Criminal Court (ICC)*, har inte undertecknats.

Regionala instrument

Amerikanska konventionen om mänskliga rättigheter, *American Convention on Human Rights (ACHR)*, ratificerades år 1979.

Tilläggsprotokollet om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter ratificerades år 2009, och tilläggsprotokollet om avskaffandet av dödsstraffet ratificerades år 1999.

Inter-amerikanska konventionen om att förebygga och bestraffa tortyr, *Inter-American Convention to Prevent and Punish Torture*, ratificerades år 2009.

Inter-amerikanska konventionen om att förebygga, bestraffa och eliminera våld mot kvinnor, *Inter-American Convention of Violence against Women*, ratificerades år 1995.

Erkännande av Interamerikanska domstolens (IACHR) jurisdiktion accepterades år 1991.